

GAZETA

ANTI-REVIZIONISTA

Palatul Cultural

55

Arad

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
ARAD, Str. Nicu Filipescu 30. - Telefon 699

Organ săptămânal de documentare
Redactor și proprietar: ISAIA TOLAN

ABONAMENTE: Pe un an 130 lei, pe 6 luni 70 lei
Autorități, instituțiuni, întreprinderi 500 lei.
Autorități și instituțiuni sătești 200 lei.

MEMENTO

Se începe — am mai semnat-o în coloanele noastre — o nouă epocă de provocări ungherești la adresa României.

Deputatul Josika din partidul maghiar a anunțat deunăzi la întrunire ținută cu alegătorii, partidul maghiar va merge pe o nouă serie de pări la Liga Națiunilor. Alți deputați ai acestui partid au vestit același lucru la adunările ce le-au ținut Săcuime.

Liga așa-zisă a minorităților, care minoritarii români nu pot admisi iar dintre organizațiile maghiare sau germane numai acelea cari ascultă de decidența ungurească sau nemăscă, ne-a onorat din congresul ținut acum la Geneva cu o nouă serie de injurături și de amenințări.

Istoricul Gustav Kóvér care a fost expulzat de la Orade fiindcă nu voia să se cetățean străin în țara sa, de astă dată în noul ziar maghiar din Orade, ci-că prigonite. Și dacă Liga Națiunilor i-a respins tocmai acum și-această a treia dată, ce-are a face? Va veni a doua, a cincea, a șasea până la sfârșitul, de astă dată în mijlocul prigonitelor ziare ungherești de la Arad sau în numele lor știu căror alți prigonisti, fiindcă nu de geaba i-a spus că Ungaria la trei mii și nu la câteva iugăre latifundiul de-o jumătate de iugăre ce-l are în raiul său.

Și vor veni după ale lui Kóvér celelalte pări. Ale altora, ale budapestană ne dă ea și știri de știri că au să vină. Și azi cuvânt de ordine în Ungaria: Să se înceapă în discuție cu pactul dunărean — zic dânsii, în realitate însă legătură cu complicațiile ce au azi în politica internațională — a se da o mai mare atenție decât până acuma tratamentul minorităților maghiare din statele succesoare.

Ofensiva aceasta e concomitentă cu o alta. Cu uneltirile ce au început în țările de rasă germană și mai cu seamă în statele Unite Liga Revizionistă. În noul drum al contelui Bethlen în Anglia. Cu vizita în Anglia a cardinalului Seredi, triștă acolo de Sfântul Scaun ca să sfârșitească o biserică. Cu o serie de vizite ungherești în

Transilvanismul d-lui Krenner

Amintisem în numărul trecut că i s'a luat faimosului N. Krenner, alias Spectator, permisul gazetăresc de liberă circulație pe căile ferate, din pricină că a fost condamnat de două instanțe pentru afățare iredentistă, și arătam că „Brassói Lapok” a publicat în legătură cu sancțiunea aceasta un articol obraznic, spunându-ne că a fost pedepsit în persoana lui Krenner un propagandist al apropierei româno-maghiare.

Fiindcă se pot face în presa maghiară dela noi cu atâta seninătate asemenea afirmații, și fiindcă te pomenești că s'o găsi unul-altul să și creadă că d. Krenner acesta e într'adevăr un arhanghel al apropierei româno-ungurești, îl vom recomanda aici din nou cetitorilor. (L-am mai recomandat de nenumărate ori, dar nu strică să fie prezentat sub întreaga sa înfățare; fiindcă insul, oprit de justiție să mai scrie sub semnătură, face să-i apară mereu iscălitura sub articole de cea mai îndrăzneală speță în presa budapestană, și fiindcă în cele ce urmează își definește singur lozinca iredentistă a transilvanismului, pentru care a fost condamnat la Cluj, și pe care a avut cutezanța s'o prezinte la instanță drept mijloc de apropiere româno-maghiară — pasă-mi-te apropierea de care vorbește „Brassói Lapok”).

Germania. Cu marea agitație despre care am mai vorbit, făcută în America pentru adunări de semnături pe un memoriu prin care se va cere Ligii Națiunilor schimbarea păcii dela Trianon.

Sunt semnificative aceste uneltiri, fiindcă duc Ungaria fățiș în lagărul anti-italian. Dar nu asta ne interesează. Ci ne interesează să le parăm din vreme.

Și fiindcă sunt semne că se caută o agitare a spiritelor ungherești la noi acasă, să luăm în primul rând bine seama la ceea ce se făptuește în tabăra maghiară și maghiarizată din mijlocul nostru.

„Transilvaniszmus”

Neastâmpăratul iredentist a publicat la 20 Iulie crt. în ziarul budapestan „Magyarság” un articol sub titlul acesta, în chip de răspuns și de lămurire unuia care i-a spus printr'o scrisoare (de cumva e vorba de o scrisoare primită cu adevărat), că s'o lase domol cu agitarea transilvanismului, deoarece lozinca asta „e din punctul de vedere al integrității sufletești și spirituale a unghurimii o trădare”.

Răspunsul lui Krenner, alias Spectator, e acesta:

Cu 15 ani în urmă (adecă până la ratificarea tratatului de pace dela Trianon), era și dânsul de părere că „o reviere a ideii transilvaniste, chemese aceasta o năzuință politică proclamată în interesul Ardealului autonom și al uniunii celor trei popoare locuitoare într'ânsul, sau chemese înofensivă îndemnare la continuarea, la începerea sau la prefacerea în lucruri conștiente de sine a celor trei culturi sau mai ales literaturi ale Ardealului, este deopotrivă n contradicție cu menirea istorică și cu interesele bazinului carpatic (așa îi zice și Gömbös fostei Ungarii — n. tr.), și mai ales cu consecințele unității maghiare interioare”.

Spune apoi că **locmai pentru asta** (sic!) a pledat cândva pentru uniunea personală româno-maghiară, pentru „sistemul împăcării cu dușmanul secular”, gândindu-se la politica lui i lagello, a lui Szapolyai, a lui Martinuzzi. Și-a dat însă repede seama că uniunea aceasta româno-maghiară e un lucru fără conținut, ca apomortilor, și atunci s'a apucat să propage **transilvanismul**:

„Transilvanismul, care are în înțeles mai strâmt o înfățare întreit-individuală, adecă ungurească, săsească, românească, dar are și un înțeles cuprinzător, întrucât **năzuește spre o autonomie provincială și prin aceasta poate să scape Ardealul de încercările viitoare ale istoriceștii lui aruncări de ici-colo. A ajuns chiar Albert Apponyi însuși ca să simțā n general dar necontural precis această**

concepție. Zilele trecute m'am dus cu această declarație în buzunar în fața legii, care m'a condamnat și-a doua oară pentru că vreau să instighez cu propagarea autonomiei transilvane în contra unității statului. Transilvanismul e după mine un fapt viu, și înseamnă credința separată a fiecăreia dintre cele trei nații față de caracteristicile sale locale, și (înseamnă) capabilitatea moștenită, interioară, cu un cuvânt tradițională, a trustrerilor împreună, de asociere multiplă pentru idealuri și posibilități comune. E credința mea fermă că soarta istorică nu va scăpa Ardealul de aruncarea lui de ici-colo, de crimele naționalicești, de problemele fatale, decât dacă îi asigurăm pe cale legală un **serios guvernământ provincial al tuturor**”.

E destul de lămurit. Mai lămurit în orice caz decât nebulozele de până aci în cari s'a prezentat această „concepție” a transilvanismului neastâmpăratului Krenner, din cari atât s'a putut înțelege: autonomie teritorială, guvernământ ardelean.

Și e lămurit, pentru că nimic nu lămuiește mai bine nu lucru decât geneza lui și devenirile lui. Ori, **evoluția** acestui gând antiromânesc al șvabului maghiarizat Krenner, până a ajuns să fie „concepție”, a fost următoarea:

1. Transilvanismul e trădare a intereselor bazinului carpatic (supranumire gömböșistă a Ungariei mari) și ale unității maghiare. Deci în loc de asta: uniune personală româno-maghiară, fiindcă aceea duce la ceea ce a dus dualismul austro-ungar, la prăbușirea celui dominant, a românilor.

2. Uniunea româno-maghiară s'a dovedit însă o fatamorgana. Fiindcă nu i-a trebuit României.

3. Pentru asta, și pentru că între timp se ratificase pacea dela Trianon, e bun acum transilvanismul. Fiindcă uni-

(Continuare în pag. VIII-a)

Răvașe

Tribunalul arădan a judecat săptămâna aceasta pe trei din treze cei opt spioni arestați la Arad acum patru luni: pe Bela Fassanok, Anton Csizsár și Iosif Kovács.

Pe-acesta din urmă nu-l chiamă în darea de seamă din „Erdélyi Hírlap” așa cum îl știe toată lumea, ci Szabo.

De ce falsificarea aceasta? Ce are ziarul lui Zima și Major cu spionul unguresc Kovács, de nu vrea să-i spună pe numele adevărat? Fiindcă numai greșeală de tipar nu este la mijloc.

Cum câteva săptămâni ziarul „Erdélyi Hírlap” ne mustră pe-o pagină întreagă că nu știm să învășăm tratament minoritar dela Ungaria, care dragă Doamnel — a deschis la Universitatea din Seghedin cursuri de limba română, fără să aibă un contingent de minoritari români mai deosebit, și în consecință să aibă obligații mai deosebite față de ei (cum în schimb — se deducea — le are România, care însă nu și le respectă).

Cursurile acestea de limba română dela Seghedin — am mai vorbit despre ele, și am arătat ce sunt: prilej pentru studenții maghiari ca să nvețe românește spre a ne spiona — sunt ținute de un lector ungher și de profesorul Const. Sulic, renegatul dela Brașov.

D. Constantin Sulic, director general al unui muzeu și-al unei biblioteci din Ungaria, nu se mărginește la instruirea viitorilor spioni dela Seghedin. Mai are răgaz să fină și conferințe. Ca acelea dela Universitatea de vară dela Keszthely, unde a vorbit despre cultura românilor din Ungaria (adecă din fosta Ungarie), și a pretins că ni-am datorat-o această cultură maghiarilor.

Sărman renegat idiot!

„Uj Magyarország” dela 1 Sept. crt. suspină grozav din adâncul bojocilor: Toate țările fac manevre, numai Ungaria șade. E timpul suprem ca guvernul Gömbös să reclame Ligii Națiunilor egalitatea de înarmare!

Oftatul gazetei călăului Eckhardt e semnificativ, dar mai cu seamă mincinos. Ce-s altceva decât manevre campamentale aviatice din Ungaria despre cari relatăm în pagina a 8-a a numărului nostru de față, și ce-s întrunirile așa-zise camaraderesti ale foștilor ofițeri, reangajați și soldați ai fostelor regimente maghiare de dinainte de revoluția dela 1918?

Pe marginea unui apel alarmant al regentului Horthy Până când?

Primejdia descreșterii nașterilor în Ungaria — Invățăminte pentru noi ale ofensivei ce se începe în Ungaria în contra mortalității copiilor —

La 29 August s'a făcut în Ungaria pomenirea tragediei de la Mohaci, adică a căderii Ungariei în robia de 150 de ani a turcilor.

În alți ani pomenirea aceasta avea un puternic iz irenografic. Se perora așa: După cum a reînviat din mormântul care au băgat-o la Mohaci țara, totașa va învia Ungaria din mormântul în care a băgat-o tratatul de pace de la Trianon.

De data asta comemorarea a fost mai mult o alarmă decât fluturare de nădejdi.

S'a dus la Mohaci însuși regentul Horthy ca să vorbească, și de unde se vestise începuse să va glăsuie la momentul ce avea să se inaugureze cu prilejul acesta, și că discursul său, rostit în aceeași zi în care se ntruneau la Bled ministrii de externe ai Iugoslaviei, României și Cehoslovaciei, va fi o demonstrație în contra Micii Infelegeri, — de unde, zic, se zvoneau în ajunul acestea, regentul Horthy nu a rostit cuvântarea la monumentul închinat eroilor căsătorii la Mohaci de turci, ci într-un sat învecinat, la serbarea de la Harkány a mamelor, și s'a războit cu Mica Infelegere, ci și-a făcut atenție că Ungaria se prăpădește fără scăpare dacă unguoroaicele vor continua să nu facă decât un singur copil, sau să nu facă niciunul.

Mesajul acesta a fost difuzat prin radio, și gazetele l-au produs cu litere mari, ca o adevărată alarmă. Și au liniat gazetele un sfert de oră în care vorbea, cu ocazia, cu perdea, **despre necesitatea unei mai bune rânduiri sociale, unei mai drepte repărțiri a avutului național, și asupra unguoroaicele să se întărească ispitițe a aduce mai mulți unguri pe lume.**

E de sigur surprinzătoare această vorbă, chiar neîntregă, dar cu perdea, cum a fost obișnuită. Nu-și va face nimeni zădărnici să creadă că încep cărării Ungariei să-și dea seamă că trebuie făcută dreptățile iobăgimii, că trebuie tăiat zecile de mii de iugăre de latifundiarilor sau din sferă de milion de iugăre al prințului Eszterházy, dar — oriunde — e mare lucru că înțeleg regentul, fie și cu perdea, să spună asemenea vorbă. Se va dovedi poate până urmă, că regentul Horthy vorbește decât pentruca să impună legea nesinceră a înlocuirii comisurilor ce o va aduce toamnă generalul Gömbös, și care se împart între mem-

brii respectivei familii nemeșești moșiile mai mari de 3000 de iugăre cari nu se puteau împărți sau vinde, pentruca astfel să nu se mai poată spune că sunt în Ungaria moșii de zeci și zeci de mii de iugăre, — dar și dacă se va dovedi asta, vorba lui Horthy rămâne o confirmare a faptului pe care l-am scris aci de-atâtea zeci de ori: că poporul ungurec se prăpădește din pricina iobăgiei în care-l ține nu Trianonul ci nemeșii săi.

Comentarii din presă

Cel mai tânăr dintre deputații lui Gömbös, băiatul publicist al episcopului protestant Makkai dela Cluj, Ioan Makkai, a publicat în „Uj Magyar-ság“ dela 1 Sept. un articol în legătură cu apelul regentului, scriind:

„**Între țările Europei abia mai este poate alta, în care inegalitatea economică și socială să fie așa de mare ca la noi.**“

„**N'avem altă cale de scăpare decât aceasta una: să desrobim straturile populare de jos și să le facem independente,** dar tot atunci să ne ngrijim să nu piară în libera concurență cu liberalismul... Trebuie să dărâmăm **evul mediu unguresc** care a mai rămas în mijlocul nostru, și numai apoi putem extirpa bolile liberalismului (adecă ale democrației evreiești). Avem nevoie deci de o reformare radicală a întregii ungarimi, a colectivității maghiare, dacă voim să poată trăi în această țară mai mulți și mai fericiți unguri. Căci, dacă nu ne atingem de aceste adâncimi, orice reformă va fi numai un tratament al fenomenelor, și nu al gravelor probleme istorice.“

Mortalitatea copiilor în Ungaria

Aceasta-i concluzia articolului lui Makkai.

Inceputul l-am lăsat la urmă, pentruca ne poate interesa și pe noi. Vorbește despre scăderea dela 44.4 la mia de locuitori, la 21.5, în 50 de ani, a nașterilor din Ungaria, și apoi despre mortalitatea copiilor. Arată că mor în Ungaria 18 la sută dintre copiii veniți pe lume vii, atunci când în Anglia, datorită mai buneii îngrijiri medicale, mor numai 7 la sută, iar în Norvegia numai 5.1 la sută. În vreme ce în Norvegia moare numai tot al 20-lea copil, în Ungaria moare tot al 6-lea, ceea ce înseamnă că în împrejurări igienice ca cele din Norvegia populația Ungariei s'ar putea

sporî în 40 de ani cu un milion de suflete, cari astăzi pier abia venite pe lume.

Invățăminte pentru noi

Dacă, cu excepția celor din Bănat și din Crișana, în privința nașterilor noi stăm cu foarte mult mai bine ca Ungaria (căci sporul nostru natural e de 13 la sută pe când al Ungariei e de 7 și jum.), în privința mortalității copiilor suntem cu mult în urma unguorilor. Am avea cel mai mare spor în Europa, dacă copiii noștri ar fi feriți de moartea preîmpurie, adică dacă am avea o altă purtare de grijă de ei, și dacă statul și medicii ar fi mai cu tragere de inimă față de această gravă problemă.

Alarma ce se dă în Ungaria în privința scăderii nașterilor, trebuie deci să fie luată în seamă și în provinciile noastre apusene, iar alarma ce se dă la unguri în privința mortalității infantile, trebuie să aibă la noi ecou în toată țara. Nu vom fi atât de naivi să credem că în urma apelului lui Horthy, unguoroaicele se vor apuca să se sporească ca iepurii, dar dacă acest apel va avea un cât de mic efect, Bănatul românesc și Crișana românească trebuie să ia seama la ceea ce se întâmplă peste graniță. În privința combaterii mortalității copiilor trebuie însă să ia seama toată țara românească la ceea ce se va face în Ungaria. Pentruca e lucru de neîgădui — și am arătat-o și în numărul nostru trecut — că Ungaria a făcut în ultima jumătate de veac progrese uriașe în combaterea acestei mortalități. Și, fiindcă interesele șoviniste îi dictează să facă de-acum înainte și mai mari progrese în privința aceasta, nouă nu ni-i îngădui să rămânem cu un singur pas în urma ei. Am fost destul în privința morții copiilor în coada cozii între țările Europei. Să începem a ne rușina pușintel, și a ne cunoaște datorita, față de copiii noștri și față de interesele neamului.

Sărmanii de noi.

Că ne tund ca pe oi.

Locuitorii și păstoriții mei din Lupești și Pârnești, împrejmuiți de codri și sărăcie, nicidecum nu au fost mai încercați de Dumnezeu ca în acest an. Toată munca lor de peste an se reduce la o recoltă de nimic și la suspine. Pușintel rod de porumb ce a mai rămas pe dealuri, este păzit de trei săptămâni noapte de noapte de bieții locuitori în contra porcilor mistreți ai atotputernicului grof Hunyady Ferenc, parlamentar în Budapesta.

Vorba vine că proprietatea este a soc. „Corvin“, — de fapt proprietar este groful Hunyady, însă din bunăvoința bunilor și marilor români, cămașa grofului s'a întors pe dos, rămânând tot el proprietarul, însă această cămașă machiavelică și miraculoasă poartă acum numele de „Corvin“.

De minune ați reușit d-lor români! Credem că Ferenc grof, pentru această strategică bravură, vă va face rost de decorația ordinului „Szent István“, care-ți dă avantajul și dreptul de-a călări pe cal alb și a strivi pe tot valahul ce-ți stă în cale.

Culmile dealurilor sunt luminate de focurile românașilor, cari stau de veghe la holde. Îți face impresia că trăiești pe vremea lui Ștefan cel Mare, când își vestea țărișoara de invaziile barbare. Cu toată paza ce-o fac bieții românași, porumbiștile sunt cu desăvârșire mâncate de porcii mistreți. Locuitorii păgubiți merg să ceară despăgubire dela inspectorul din Săvârșin d-l Horváth, unul care de drag ne-ar otrăvi dacă i-ar fi cu puțină. Acest individ, care n'a voit să depună jurământul de fidelitate Regelui și Patriei, primește ca un cavaler cu tradiție pensie lunară de 1275 lei, sudoarea valahului batjocorit, desbrăcat și flămând (Trăiască opinca!) În loc de a plăti pagubele, trimite păgubașii la criminalul din Troaș, la Urlich Toni. Acesta pe motiv că teritoriul de vânat al comunelor Lupești și Pârnești nu este al grofului, nu le plătește, ci îi trimite în batjocură la „popa vost“. Batjocura aceasta e evidentă și clară. Va să zică satele acestea, trebuie să ngrășe cu atâtă sudoare mistreții grofului, ca de toamnă să vină groful Ferenc din Budapesta cu droaia de grofi la vânat gras ca și în luna Ianuarie a. c. Sărmană țară!

Acest criminal ordinar Urlich Toni este susținut tot de zișii buni și mari români (cari susțin și cămașa grofului Hunyady, deși

locul lui de mult era — „după lege“ — la Ocnele Mari. Tero-rizează o sumedenie de sate românești, fără a se sinchisi, pare a fi un pașă ce domnește în această „raia“ în mod absolutistic, omorînd, schingiind și bătând fără a fi tras de nimeni la răspundere. Românașii nici nu mai caută a se apăra pe calea justiției de acest Coroi al ținutului, căci — spun ei — suntem săraci, și vedeți, el are bani, groful îl scoate chiar când ucide om și nu i se întâmplă nimic!“

Cât adevăr!
În 1930 Martie 25, a împușcat mortal pe un voinic din Secaș, în urma căruia a rămas soția și un copil, și până în prezent este liber.

În 1933 a sdrobit cu patul puștii față românului din Cuiăș Lucaci Aurel. Ca să tacă îi dă un car de lemne ducându-i-le Burlea Trandafir.

Unui locuitor din Troaș îi sparge capul.

Dragoș Ioan din Troaș este dat afară din serviciul grofului pentruca a spus adevărul, fiind martor în chestia omorului.

Moțiu Ioan din Lupești este bătut pe talpe de jandarmi, după ce a dat arma.

Iar ca pupază pe colac, la 25 August a. c., în zori de zi, în pădure, sunt bătuți până la sânge de cătră criminalul Urlich Toni, fiind prinși la vânat, următorii: Bugi Păscuț, Tumadan Ioan și Stănila Ioan. După ce ucigașul Toni îi bate de-i lasă lași la pământ în prezența șefului de post din Troaș, șeful postului îi ferecă în lanțuri și-i duce la post, și ajunși acolo mai primesc de dejun câțiva pumni în burtă. Cu excepția lui Ioan Tumadan, ceilalți doi sunt ținuți 20 de ceasuri în lanțuri. În 26 August este escortat și Gene Pascu, care a fost ceținut 50 de ceasuri la postul Vărădia și Săvârșin, unde a fost schingiuit, fiind lovit în burtă, maxilare și cap până a sângerat.

Că cele înșirate nu sunt spuse din ură, las să grăiască certificatele medicale ale d-lui dr. Romuald Coșoiu, medic de circumscripție din Săvârșin.

1) Certificat No. 179 935

„Subsemnatul Dr. Romuald Coșoiu adevăresc, că s'a prezentat la examen medical Bugi Păscuț, în etate de 30 ani, locuitor în comuna Lupești, plasa Radna. La examinarea susnumitului am constatat următoarele:

1) Contuziunea regiunii orbitale stângi cu suffuziuni subconjunctivale.

PROGNOZA

Leziunea sus descrisă a fost provocată prin lovitură executată cu un obiect de consistență dură și format rotund.

PROGNOZA

Se va vindeca în termen de 14 zile.

2) No. 181/1935 Certificat

... Ioan Stănila de 27 ani... I Contuziunea feței stângi și a urechei stângi

PROGNOZA

Se va vindeca în termen de 9-10 zile.

(Continuare în pag. IV)

In fiecare Sâmbătă apare

Radio Universul

Revistă pentru popularizarea științei radiofoniei

Descrieri de aparate noi în fiecare număr, însoțite de fotografii și schițe explicative

Prețul 5 lei ex.

Până când?

(Continuare din pagina III-a)

3) No. 178/1935 Certificat
... Ioan Tomadan etatea 40 ani.
I Contuziunea regiunii parietale sin.

PROGNOZA

Se va vindeca în termen de 8 zile.

4) No. 180/935 Certificat
... Sere Pascu etatea 40 ani...

I Plagă contuză a buzei superioare.
II Contuziunea feței stângi.

PROGNOZA

Se vor vindeca în termen de 7-8 zile.

Săvârșin, 28 VIII 1935

L.s. s.s. Dr. Romuald Coțoloi

Ce a căutat acest ucigaș, Toni, maghiaron setos de sânge valah, în tovărășia jandarmului român?

Legiunea de jandarmi, n'are de zis nimic? Șeful postului de jandarmi din Troaș, fost-a înțeles cu criminalul Toni, că după ce se va sătura de a bate pe acești români, să-l agrăiască „ajunge d-le șef!”?

Braconierii, când au fost capturați, nu s'au opus.

Pentruce deci șeful postului de jandarmi din Troaș a bătut la post pe Sere Pascu, strivindu-i buza vinețindu-i fața și lovindu-l în burtă, ca pe un tâlhar?

Pentruce avem justiție, ori trăim vremile închizițiilor?

Am arătat starea locuitorilor din aceste comuni, pentruca bine să fie înțeles.

Înțeleg frumusețea pădurei, a animalelor sălbatice, pentru cei

sătui și odihniți în paturi moi, nici decât însă mulțimea acestora în dauna satelor, care sufăr depe urma lor foame. Dacă grofului îi fac plăcere, atunci, ca om cu tradiție, să achite daunele imense produse de animalele lui, sau poate aceste sate nu aparțin României întregite, ci sunt tot sub contul unguresc?

Nu caut a apăra pe braconieri, ci mă revoltă, ca pe ori care bun român, teroarea și samavolnicia acestor slujbași ai „Corvinului”.

Insistent rugăm pe d. Prefect, căruia ne-am adresat în chestii de existență în luna Mai și le-a îndeplinit, și pentru care avem un cult în sufletele noastre, să ordone anchetă severă și imparțială, precum și pe On. Legiune de jandarmi, să reglementeze pe oamenii cu răspundere cari se lasă influențați de zbirii domeniului „Corvin-Hunyadi”.

Imi fac această datorie cu sfințenie de dascăl și preot român, apărându-mi turma mie încredințată.

Oare cei chemați își dau seamă de spiritul agitat al satelor noastre pașnice?

O mărturisesc, numai și numai în detrimentul nostru al tuturor și al scumpei noastre patrii este.

Să ne dăm bine seamă, că de opincă la necaz de nevoie e lipsă!

Oare stările acestea se mai pot tolera, și până când?

Lupești, la 30 August 1935.

Ioan Tomafia
inv. preot.

Tratamentul nemților dela noi și-al celor din Ungaria

Astă iarnă s'au făcut în satul șvăbesc Teremia-Mare din Bănaț cercetări antropologice de cătră o echipă de opt inși a societății de antropologie fizică din Viena, cu sprijinul material al societății „Notgemeinschaft der Deutsche Wissenschaft” din Berlin. Rezultatul cercetărilor e'n curs de prelucrare. O parte din rezultatul anchetei a fost acum dată în vileag printr'o comunicare a lui Eberhard Geyer, apărută în revista „Verhandlungen der Gesellschaft für Physische Anthropologie”.

Comunicarea aceasta e comentată cu mullă amărăciune de un domn dr. Bela Balogh, în n-rul din 31 August al lui „Magyarság”. Recensentul e tare scandalizat că autorul comunicării spune lucruri ca acestea:

„Deși stăpânirea românească nu e pentru germani o primejdie, precum sunt alte țări, totuși trebuie să lupte și ei, ca toate minoritățile”.

D. Balogh pune după cuvintele „precum sunt alte țări” un semn de exclamare. Și se înțelege din asta, că e vorba

de o comparație între tratamentul germanilor din România și al celor din raiul horfist. Ar vrea — se vede — să fi spus d. Geyer că în România e jale de germani, fiindcă li se dau școli nemțești și toate libertățile de pe lume, iar în Ungaria, în schimb, unde te'nchide dacă spui nemților să nu-și maghiarizeze numele, și își trebuie să implinești condiții ca cele arătate în numărul nostru trecut, ca să fi se poată explica unele lecții în școlile din satele nemțești și pe nemțește, este raiul lui Dumnezeu.

Aviz școlar

Gimnaziul mixt de stat din Jimbolea face înscrieri până în ziua de 15 Septembrie, având locuri vacante pentru clasele I-a și a II-a.

În clasa I se primesc elevi și eleve fără examen de admitere.

Taxa școlară este de 1600 Lei, plătită în rate.

La gimnaziul mixt de stat din Jimbolea, pe lângă programa obli-

Marea demonstrație ANTIREVIZIONISTĂ DIN PETROȘANI

Azi săptămâna, la 1 Sept., s'au sfințit la Petroșani cu mare solemnitate steagurile secțiilor din acea regiune ale Ligii Antirevizioniste, în prezența d-lui Gh. Lungulescu, secretarul general al Ligii și delegat al d-lui președinte Stelian Popescu, directorul ziarului „Universul”.

A avut loc cu-acest prilej pe marea arenă sportivă dela Petroșani o demonstrație antirevizionistă cu adevărat grandioasă, participând la ea peste zece mii de țărani, de minieri și de intelectuali din toată Valea Jiului, în frunte cu d-nii inginer Tiberiu Timoc, director principal al Soc. „Petroșani” și președintele secțiunii Petroșani a Ligii Antirevizioniste Române, păr. protopop Ion Duma, vicepreședinte comitetului și al „Astrei”; d. Iosif Iancu, insp. gen. minier, lt. col. Podgoreanu, lt.-col. Stroescu, maior Brăiloiu, Iuliu Miclea, dr. Enea Giurchescu, dir. liceului de băieți, d-ra Julietta Georgescu, dir. șc. prof. de fete, d. Alex. Popescu, dir. administrativ al soc. „Petroșani”, d. Virgil Serlo, subdir. al soc. „Petroșani” și casier al Ligii Antirevizioniste, d. Nicolae Gavrilescu, dir. administrativ al soc. „Lonea”, d. ing. Șt. Popovici din Petrila, ing. Adrian Braha, președ. subsecției Aninoasa a Ligii, ing. Șt. Popovici, președ. secției Petrila, inginerii, A Dula, Oreste Braha, George Mărdărescu, Nic. Avrigeanu și Adrian Răiculescu, prof. I. an Nicu, secretarul comitetului, prof. V. Grigorescu, preoții Iuliu Pop (Lonea), Ieronim Hangea (Petrila) T. Muntean dela soc. „Jiul Cultural”, Iuliu Socol repr. Casei de păstrare, T. Boteanu dir. Casei de asig. sociale, Victor Brassat, șeful stației Petroșani, dr. Nic. Olariu, notar publ., ing. Al. Panaitescu, Tr. Rațiu repr. băncii „Ardeleana” fil. Petroșani, prof. Gh. Ghiță, doamna inv. Taloescu, P. Turcu, V. Paulescu, P. Rață, prof. R. Popa, ș. a.

Stințirea drapelului

Participanții au venit la arenă în coloane uriașe, cu steaguri, fanfare și pancarde. Ajunși la arenă, s'a oficiat de cătră păr. protopop Duma, în fruntea unui sobor de preoți, slujba religioasă, sfințindu-se steagurile Ligii.

Au urmat apoi cuvântările. Au vorbit păr. protopop Duma, d.

ing. Tiberiu Timoc, președintele Ligii din Petroșani, d. Petre Olănescu din București, în numele secțiilor muncitorești ale Ligii Antirevizioniste, d. ing. Adrian Braha, d. ing. Șt. Popovici, d. Nicolaescu, delegații minierilor minoritari Dionisie Muszka, An-

drei Szabo și Carol Butyka, D. Homorodeanu în numele muncitorimii și al corpului funcționarilor, d. I. Turlea, și la urmă, partea d-lui Stelian Popescu, G. Lungulescu, secretarul general al Ligii.

Minoritarii și Liga Antirevizionistă

Relevăm din cuvântarea d-lui președ. al Ligii din Petroșani, ing. Tiberiu Timoc, următoarele:

Vorbind despre mulțimea celor ce s'au înscris în Ligă din primele zile ale organizării ei la Petroșani, a spus că a rămas impresionat de faptul că s'au înscris foarte mulți minoritari. Bănuind că aceste înscrieri ar fi eventual rezultatul unor ingerințe, a întreprins o anchetă — și d-sa personal, cât și prin membrii comitetului Ligii. Rezultatul anchetei a fost dintre cele mai îmbucurătoare; minoritarii au depus ei insistențe pentru a fi admiși ca membri ai Ligii, ținând să aducă acest fapt și la cunoștința publică prin declarațiile delegaților lor în această adunare.

Același lucru l-au arătat în cuvântările lor cei trei vorbitori minoritari. Cu toții au declarat că minoritarii s'au înscris în Liga Antirevizionistă din propriul lor îndemn, convinși fiind că țara

românească le asigură deplină libertate și prosperitate, și că datorită unei muncitorimii științifice să fie alături de Liga Antirevizionistă, atunci când rezistența de peste hotare unelți în contra păcii, care a fost totdeauna înscrisă pe steagul luptă al muncitorimii.

Momente impresionante

După serbarea dela arenă, pelul Ligii Antirevizioniste Petroșani a fost dus cu onoarea la secția „Astre”, unde a predat de d. ing. Timoc și păstrare printr'o cuvântare impresionantă. Scena predării și a luării steagului a fost atât mișcătoare, încât asistența fund impresionată a defilat stând cutele drapelului.

Mulțimea a străbătut apoi șul până la catedrală, în fața reia s'a incins o mare horă. dat apoi o masă la cazinoul cietății „Petroșani”.

Tot românul de bine cetește ziarul

Alta dela ortodocșii din Ungaria

— Tot despre Elemér Călugăru

Am reprodus în n-rul trecut destăinuirile ce le făcea printr'o corespondentă budapestană „Keleti Újság”, cu privire la răspopitul Călugăru, care s'a dus dela Sătmar în Ungaria ca să facă sub numele de Kalugyer Elemér pe ortodoxul maghiar și să'ncerce la fel ca exorcist Németh dela Senteș înființarea unei biserici ortodoxe maghiare independente.

Corespondența lui „Keleti Újság” — așa se poate înțelege din „Magyarság” dela 30 August — n'a fost de fapt o corespondență, ci o reproducere dintr'o gazetă guvernamentală din Budapesta, — fără îndoială din „Függetlenség”.

În n-rul citat al lui „Magyarság” s'a publicat în legătură cu „demascarea” lui Călugăru o

scrisoare deschisă a „ungurilor ortodocși” din Budapesta. Gruits Ioan, Bordács Iosif, Erdély Geza Anton, în cartă spune: că nu gazeta guvernamentală l-a demascat dânsii; că ei au pus autoritatea sa-l dea afară din țară odată și pentru totdeauna, întrucât au constatat că „a nit aici ca spion biserică din însărcinarea dușmanului că mai'nainte de a păși dânsii autoritățile să-l pășă credincioșii săi din Budapesta au trecut la parohia „ortodoxă maghiară independentă” a Ruzsko, fostul căpitan de poliție răspopit în două rânduri și că rău face gazeta guvernamentală că mai bazeie lucrurile dupăce odată Călugăru fost izgonit, fiindcă nu s'aveșie prin aceasta cauza ricii ortodoxe „maghiare”.

**ACHITAȚI-VA
ABONAMENTUL LA
„GAZETA
ANTIREVIZIONISTĂ”**

VIN LA RÂND CIANGĂII

ătasem în luna trecută că modă astăzi în Ungaria grafia, folklorul, cultivate nu de dragul lor, nu din pornire științifică sau mădemocratică, ci fiindcă le-a s nevoia de a mprospăta ceva exhibițiile săptămânii entiste a Sfântului Ștefan, ajunseseră să nu mai e nimic spectatorilor atrași peste hotare.

au organizat deci cu priredentistei comemorări Sfântului Ștefan clăci și exiții regionale, la Mohaci, la Zalaegerszeg, la Kiskunszentlőcs și în multe alte orașe, să se arate arta sătească, obiceiurile, costumele și altele ori ci-că pitorești din parlocului. Precum am spus rândurile trecute, moda asta ar putea să dea roade e, dacă ar fi vorba de a științific. Totu-i însă sim-bălci, simplă exhibare. slă acum în Ungaria și o stă închinată acestei mode și zisese la început Hunologia, apoi Magyarásgtu-mány — dar revista-i ca și da pe care o servește: dențioasă și antiștiințifică. în cadrul acestor exhibări lipsește, după cum se știe, la săcuiască. O contesă Beth-din Ardeal își poartă pela păpăstă și prin celelalte șe din Ungaria colecțiile artă din Săcuime, și face ori cu lucruri despre cari

s'a dovedit astă primăvară că-s lucruri valahe: costume va-lahe, artă valahă. Claca romănească n'a lipsit nici ea din aceste exhibări. Se știe astfel în deobște, ce vâlvă a făcut claca „săcuiască“, pe care a dus-o acum câteva luni la Budapesta un gazetar Szent-imrei din redacția lui „Ellenzék“.

Singurii cari au lipsit cu arta lor, cu etnografia, cu folklorul lor, din tărăboiul acesta, au fost până acuma ciangăii. Li-a venit însă și lor rândul. Fiindcă „Pesti Hirlap“ din 30 August anunță că societatea de ciangăi repatriați la Budapesta, prezidată de sculptorul Istok Janoš, a luat inițiativa să arate originea, trecutul, obiceiurile și toate cele ale ciangăilor din Moldova, din Bucovina și din coloniile ardelenice și arădane unde au fost mutați. S'a cerut tuturor repatriaților ciangăi să-și trimită adresa, iar Marfi s'a ținut o adunare pentru organizarea acțiunii.

Bine înțeles că știrea aceasta nu trebuie luată ad-literam. E prea puțință ca chestia aia cu etnografia, cu folklorul, cu arătarea originilor, trecutului etc., să nu fie decât simplu pretext, și să ascundă de fapt vr'o uneltire antiromânească. E bine deci să se ieie seama la ea.

unguroaică voinicoasă

Vrea să zboare peste Atlantic, cu un milion semnături de protestare 'n contra tratatului de pace de la Trianon —

Precedenta ungurească a n-put în primăvară să adune la ungerii din America și la alții de acolo iscălituri un memoriu prin care se e Ligii Națiunilor revizuitratatului de pace de la Trianon. Vrea s'aducă nici multe nici mai puține s'at un milion de iscălituri memoriul acesta. O sută mii le-ar fi avut deja im o lună — dupăcum mai arătat că se lăuda a ziarele budapestane.

Semioficiosul guvernului ghiaz, „Budapesti Hir-“, aduce 'n numărul său

din 29 August o știre nouă în legătură cu această acțiune. Și anume: Că o locuitoare din New-York, fosta învățătoare din Slovacia Ema Kmetz, s'ar fi oferit conducătorilor acestei acțiuni revizioniste să ducă cele un milion de iscălituri la Geneva cu avionul, ... dacă i se dă un pilot. Mai trebuia să adauge „Budapesti Hirlap“: dacă i se dă un pilot care să-i garanteze că nu va avea emoții.

Frumoasă voinicoșie de țată maghiară, nu-i vorbă!

Fapte și 'ntâmplări din Ungaria

La Ceaba se judecă de Marfi Incoace un proces de răsvrătire, al țăranilor din Mezöberény. Sunt peste 200 de acuzați, cu toții în stare de arest. Au fost dați în judecată pentru că s'au dus cu ghiotura la primărie ca să ceară să se reînceapă lucrările dela șosele, fiindcă suspendând-se lucrările din nu știm ce cauză, au ajuns muritori de foame.

„Magyarság“ din 22 August vestește că la Jászberény se vinde scroafa cu 6 purcei mari cu 25 de pengő (650 de lei).

La tribunalul din Budapesta s'a început luna trecută judecarea unui proces de calomnie, intentat de fostul ministru de război Csáky locotenent-colonelului Pronay, fiindcă a spus despre dânsul într'un pamflet **că a săvârșit la ministerul de război nereguli.** Tribunalul a admis acuzatului să facă dovada. Desbaterile se vor continua la mijlocul lui Sept. (Cf. „Magyarság“ din 22 August.)

Astăzi, 8 Sept., se inaugurează la Zalaegerszeg un monument al eroilor. Se fac mari

demonstrații militare. Orașul Zalaegerszeg, din Panonia, e mare centru militar, cu o puternică bază avialică.

Președintele Ligii Revizioniste, Herczeg Ferenc, a făcut azi săptămâna apel la partidele politice ca să încheie pace între ele, deoarece situația internațională, și apropiata discutare a pactului dunărean impune Ungariei să se prezinte în fața străinătății cu puteri unite și-a adresat apelul în primul rând partidului dela putere.

Ziarele au încercat să creieze acestui apel un ecou oarecare, dar s'a văzut dela început că indemnul lui Herczeg nu prinde. Partidul lui Gömbös a dat o declarație că programul lui e unitatea națională, că zarva ce e în politica maghiară n'a pricinuit-o el, și că în ce-l privește își va duce planurile la capăt chiar dacă nu se va face pace între partide. La rândul lor partidele opoziționiste au declarat că nu pot sprijini cu niciun chip reformele guvernului, deoarece le socot arbitrar sau antisociale.

Herczeg și-a făcut apelul din

pricină că partidele de opoziție și în special partidul așa-zis agrarian al lui Eckhardt au pornit o mare ofensivă pentru răsturnarea guvernului Gömbös.

Astă primăvară, cu prilejul alegerilor generale, s'a 'ntâmpiat în satul Endröd de lângă Giula un măcel fioros, cu mai mulți morți și cu câteva zeci de răniți. Fusese în sat o adunare electorală, convocată de candidatul agrarian Andaházi Kasnya Béla, și fiindcă nu era autorizată, jandamii au năvălit peste asistență ca s'o mprăștie. Candidatul opoziționist a îndemnat pe sătenii să se împotrivesc. Sătenii s'au împotrivit. Urmarea a fost un măcel în regulă

Candidatului i s'a anulat în urma acestora candidatura, dar s'a ales în altă parte. Parlamentul i-a ridicat imunitatea, și la 18 Septembrie va fi judecat de tribunalul din Giula pentru instigație.

La 27 Septembrie se va judeca la același tribunal un alt proces. Procesul de desdăunare intentat statului de răniții rămași în viață.

Publicațiune

Se aduce la cunoștința celor interesați, — că Primăria municipiului Arad, — **în ziua de 19 Septembrie 1935, ora 11 a. m.**

va ține în biroul serviciului economic (camera Nr. 59) a doua licitațiune publică cu oferte închise și sigilate, pentru arendarea pe timp de 3 (trei) ani a terenului de vic în estindere de 26 jug. mici 670 st. □. împreună cu edificiile aparținătoare, situat în Câmpul Liniștei din hotarul municipiului Arad.

Licitațiunea se va ține în conformitate cu Art. 88-110 din legea contabilității publice și potrivit normelor de licitații în vigoare.

Toate persoanele cari vor în parte la licitațiune vor depune odată cu oferta (care se va înainta în dublu exemplar) în plic separat și garanția prevăzută de caetul de sarcini, adică 5% din valoarea prețului din ofertă, în numerar ori efecte garantate de Stat, iar oferta se va face numai în conformitate cu caetul de sarcini care poate fi văzut în fiecare zi de lucru în camera Nr. 59 a primăriei.

Arad, la 5 Sept. 1935.
Primăria municipiului Arad

Nr. 24. 639/1935.

Iarăși tripoul gazetărilor minoritari din Arad

— **Sindicatul presei române din Ardeal și Bănat a făcut acțiune la justiție în contra titlaturii jignitoare pentru ziarisții români a tripoului —**

Sindicatul Presei Române din Ardeal și Bănat a înregistrat Miercuri la tribunalul din Arad următoarea contestație în contra cererii azurpătoare făcută de persoana juridică „Cercul ziarisților minoritari din Arad“, de a i se autoriza să-și schimbe titlul în acela de „Clubul ziarisților din Arad“.

Sindicatul Presei Române din Ardeal și Banat
No. 134.

Domnule Primpreședinte,

Fiind informați din partea reprezentantului nostru din Arad, domnul profesor Isaia Tolan, membru în comitetul de conducere al acestui Sindicat, că „Cercul ziarisților minoritari din Arad“ a cerut tribunalului Arad modificarea titlului în acela de „Clubul ziarisților din Arad“, asociindu-ne la contestația înaintată de d-l Isaia Tolan și de ceilalți membri ai noștri, vă rugăm să binevoiți a cunoaște cele ce urmează:

Având în vedere, că diferitele așa numite Cluburi ale ziarisților periclitează prestigiul profesiei de ziarist, adunarea generală a Sindicatului nostru a decis a interzice membrilor săi, sub sanc-

țiunea excluderii, de a face parte din aceste cluburi.

Modificarea titlului Cercului dela Arad nu interesează numai clubul în chestiune, căci noul titlu, pe care el a hotărât a-l adopta, creiază o confuzie ce atinge prestigiul ziarisților români, ceea ce Sindicatul nostru nu poate permite.

De aceea, ridicăm și noi contestație împotriva cererii de schimbare de titlu ce vi s'a anunțat, și vă rugăm să binevoiți a o respinge, ea lovind în interesele morale ale terților.

Alăturăm comunicatul Sindicatului nostru în chestiunea tripourilor, și o listă a membrilor Sindicatului nostru din Arad.

Primiiți, vă rugăm, asigurarea distinsei noastre stime.

Cluj, 2 Sept. 1935.

Președinte,

Dr. Aurel Gociman

Secretar general,
Teofil Bugnaru

D-sale
Domnului Primpreședinte al Tribunalului Arad.

În Franța s'au început acum săptămâna manevre.

Deasemenea se fac manevre în Austria de miazăzi, cu trupele așa-zise motorizate.

Prima Societate de Autobuse I. MERA & Co. Arad
Arad: Str. Col. Paullan No. 10—12 :: Telefon No. 427.

CURSE DE AUTOBUSE:

Arad-Lipova-Bata-Birchiș-Făget-Lugoș

Plecarea din Arad la 5 dim., sosirea la Lugoș la 9 dim.
Plecarea din Lugoș la orele 16, sosirea la Arad la orele 20.

Din lume și din țară

În revista nemțescă „Geographische Wochenschrift“ s'a publicat o statistică a lumii din orașe, în care se arată că o optime din populația lumii locuiește în orașe, că jumătate dintre orașenii din lume sunt de rasă germană (englezi, nemți, etc.), că dintre latini locuiesc în orașe 38 de milioane, iar dintre slavi 27 milioane. Orașenii chinezi și japonezi sunt în număr de 36 milioane. New-Yorkul are 320.000 de negri, Chicago 250 de mii, Filadelfia 220 de mii, iar alte câteva orașe americane au până la 100 de mii de negri.

Doi constructori francezi, Faure Dujorric și Henri Lossier, au făcut planul unui turn gigantic, care ar fi să fie de șapte ori mai mare decât turnul Eiffel, și s'ar construi la Paris, în piața Issy-les-Moulineux, ca să apere Parisul în contra atacurilor aeriene. Socoteala plănuitorilor turnului pornește dela faptul, că până se ridică avioanele de contra-atac la înălțimea avioanelor dușmane, acestea își aruncă bombele și fug. Turnul gigantic va avea decelerare la înălțimi uriașe, unde vor sta la pândă avioanele. E vorba deci de aeroporturi aeriene. Și-i vorba de ocamdată numai de un plan, deoarece construirea turnului gigantic costă miliarde.

La un tribunal din Huntley, din statul american Nevada, s'a întâmplat un caz cu totul neobișnuit. Se desbătea procesul unui excroc. La un moment dat excrocul s'a ridicat depe bancă, dintre gardieni, și a plecat din sală. Judecătorii, gardienii și întreg publicul din sală au rămas uimiți, și nimeni n'a scos o vorbă vreo 20 de minute, în care timp excrocul dispăruse din palatul justiției. Abia atunci și-a deschis gura președintele și a întrebat: unde-i acuzatul?

Ce se întâmplase? Excrocul îi hipnotizase pe toți, și după ce s'a ncredințat că a pus stăpânire cu puterea ochilor săi pe toți din sală, a ieșit liniștit, sigur că n'are să pună nimeni mâna pe dânsul.

Un doctor din America, Willard, încearcă să vindece mămușele de tuberculoză punându-le la ghiță și ținându-le înghețate 2-3 săptămâni. Pretinde că le readuce apoi la viață.

Guvernul belgian pregătește o lege care va prevedea să se dea celor ce se căsătoresc credite ca să-și cumpere mobilă și alte lucruri casnice.

Până acuma se ncerca vindecarea leprei cu un olei grefos, numit chaulmoogra, ce se extrage dintr'un copac din India. Un profesor dela clinica din Dorpat (Estonia), d-rul Padrok, încearcă acum s'o vindece cu ghiță uscată, înghețând pielea bolnavă la minus 80 de grade.

Ziarele englezești aduc știri că fiul fostului împărat abisinian Menelik al II-lea, Zaranie, e lucrător zidar în Capetown (Africa sudică), și capătă pentru munca sa câte 2 șilingi pe zi. A plecat dela curtea tatâne-său la vârsta de 19 ani, fiindcă s'a certat cu împăratul; a ajuns apoi la sultanul din Mozambique, care voia să și-l facă succesor, dar a fost bătut și fugărit de-acolo de un fiu desmoștenit al sultanului. Ani îndelungași a pribegit apoi prin pădurile seculare ale Sudanului, și a ajuns pe urmă în trupa lordului Kitchener. De-acolo, pe urmă, îmbătrânit, a ajuns la Capetown și lucrează cu ziua.

În n-rul dela 1 Sept. al lui „Uj Magyaraság“ s'a publicat după anuarul statistic al primăriei Budapestei o statistică a copiilor din capitala maghiară, în care se arată următoarele:

Budapesta, cu un milion de locuitori, are astăzi 156.000 de copii.

Nașterile au scăzut în ultimii 60 de ani în chipul cel mai alarmant. În anul 1870 au fost 44 la mia de locuitori, la 1900 30, în timpul războiului 14,9, îndată după război 20-22, iar în anul 1933 14,8. Dacă se scad nașterile femeilor venite din provincie ca să nască la spitalele din capitală, rămân 10 nașteri la mia de locuitori, iar în circumscripția centrală numai 6,5.

De notat, apoi, că tot al cincilea dinte noii născuți e copil nelegiuit.

La Luzerna se ține congresul anual al evreilor sioniști, adică al celor cari luptă pentru transformarea Palestinei în stat național evreiesc.

S'au făcut la congres destăinuiri interesante. Și anume: că imigranții evrei din Palestina, cărora li s'a dat gratis pământ ca să se facă plugari, fug dela țară în orașe, dar își păstrează pământul, lucrându-și-l cu muncitori arabi. S'a vorbit apoi despre faptul că pământul Palestinei e încă în mare parte în mâni arabe, și s'a cerut să se adune anul acesta dela evreii din lume un milion de lire sterline, ca să se facă o nouă ofensivă pentru luarea pământurilor arabe.

Ca în ne-alte rânduri, congresul a criticat aspru pe en-

glezi, sub al căror protectorat se află Palestina, pentru că nu lasă pe evrei să se extindă în Transiordania, în schimb li lasă pe arabi să treacă în Palestina. Ar fi vorba de o nouă politică a Angliei, și anume: Anglia vrea să-și facă un nou drum spre Bagdad, peste Palestina, mutându-și baza navală din Malta în portul Akabah de lângă Haifa, din pricină că vede că-i scade influența asupra canalului Suez.

Statele-Unite au trimis consul în țara de negri Liberia, din Africa, pe un ziarist negru.

Un aviator rus, Jevseiev, s'a urcat cu un avion obișnuit până la granița stratosferei, la înălțime de 11.080 metri. A stat la această înălțime un ceas și jumătate, și dacă nu i se acoperea aeroplanul cu ghiță, mai stetea, fiindcă spune că n'a suferit nici de frig, nici de lipsa oxigenului. A înregistrat 51 de grade sub zero, dar a putut rezista frigului fiindcă s'a mbrăcat într'o blană umplută cu pene. În contra lipsei aerului s'a ajutat cu un aparat de respirat pe care și l-a făcut singur.

La alegerile parlamentare din marele stat Alberta din Canada a ieșit biruitor un partid nou, al creditului social, care promite să întărească doctrina lui Douglas, transformând statul într'o bancă de credit social, la care să fie socotit acționar fiecare cetățean, și care să convertească datoriile și să dea în plus fiecărui cetățean câte 25 de dolari pe lună.

Un pacient grav bolnav dela spitalul din Budweis, Ioan Svoboda, s'a sculat într'una din nopțile trecute aiurit de febră, a ieșit pe fereastră, și s'a urcat pe ruda mai înaltă ca trei etaje a paratrăsnetului până n vârful, iar când a ajuns acolo și-a dat seama unde este și a început să fipe. A fost dat jos de pompieri fără ca să pățească nimic.

La New-York se va tipări la toamnă o carte rară: ultimele memorii ale misteriosului colonel Lawrence. Va costa fiecare exemplar câte 500 de mii de dolari, deoarece se vor tipări numai 10 exemplare. Cartea va trata despre politica făcută de Anglia în Arabia în timpul războiului și în timpul conferinței de pace.

Ministerul de instrucție al Japoniei a sfârșit de curând o anchetă, care a dus la constatările următoare: Femeile japoneze sunt astăzi mai înalte cu două degete și jumătate decât înaintașele lor de-acum 30 de ani, iar bărbații cu un deget decât bărbații dela în-

ceputul secolului. Miopia face la bărbați progrese din ce în ce mai alarmante, probabil din pricina literelor mici din cărțile japoneze. Dintre studenți tot al doilea trebuie să poarte ochelari.

La New-York a murit în vârstă de 61 de ani un miliardar, fabricantul de automobile John North Willys, care și-a început cariera ca măturător de stradă. A lăsat urmașilor o avere de un miliard de dolari.

La Kaposvár, în Ungaria, s'a judecat zilele trecute procesul unui țaran pompier, care a dat foc la mai multe case și clăi. Precum arată „Pesti Hirnap“ din 31 VIII crt., aprindea ca să pună vina pe alții; căpăta dela postul de jandarmi câte un pengő (30 de lei) pentru mărfurie mincinoasă.

Grădina zoologică din Londra are de câteva zile două vietăți despre cari s'a crezut până acum că există numai în povești: i s'au adus din insula Comodo, așezată la răsarit de Java, doi bălauri, prinși de d-na Broughton și de lordul Mayne. Cei doi bălauri sunt niște animale uriașe și urite din familia șopărelor, și au fost găsiți într'o peșteră.

Doi ingineri germani au inventat o bicicletă zburătoare, și au prezentat-o cu succes acum o săptămână pe aerodromul din Frankfurt am Main.

În Olanda este un sătuc cu numele Oss, care a ajuns la o tristă celebritate. În momentul de față toți locuitorii majori ai satului se află în temniță, închiși pentru diferite fărădelegi.

D. Lerse, directorul observatorului geografic și geologic Ci-Ca-Vei din China, a ținut la Paris o conferință, arătând că observațiunile sale au confirmat teoria zisă a lui Wegener, după care continentul american se ndepărtează tot mai tare de Europa, cu care a fost cândva legat, și se apropie de Asia. La rândul ei Asia are o oscilație de 30 de metri.

Un doctor japonez, Iosiva, a izbutit să provoace artificial cancerul la niște animale.

La Maglav și n satele învecinate s'a răspândit din cauza îngrămădirilor de pelerini tifosul exantematic și scarlatina. Au fost zvonuri, cari însă nu s'au confirmat, că s'ar fi declarat și cazuri de lepră.

În satul Parepa de lângă Ploiești s'ar fi repetat minunea dela Maglav. O fetiță de

13 ani, a lui Marin M. Petre susține că aflându-se în ziua de 29 August pe câmp, i s'a ivit dintr'un nor cenușiu Dumnezeu, sub înfățișarea unui bătrân, și i-a spus să se ducă să spună oamenilor să se lase de cele rele, că de nu, va mite peste ei foc și smoală va prăpădi lumea; i-a mai spus să spună oamenilor să se ducă pe locul unde i s'a arătat nunea o fântână și să înalțe biserică. Fetifa susține că i s'a arătat Dumnezeu și a doua în timpul vecerniei. Oamenii din sat au făcut numai de o fântână pe locul unde s'a arătat fețiței Dumnezeu, și i s'a acum pregătire pentru zidirea crucilor și a bisericii. Petre noagele la locul minunii în lanț.

Ca și Petra Lupu dela Maglav, și ca și fetița Maria M. Petre din Parepa, Vasile Neștin din Crețești Tutovei a auzit glasul lui Dumnezeu.

La Sodmeni (Pașcani), un băiețel de 16 ani, C. Butnariu, a avut aceeași viziune, pe când păștea vacile ce pășteau în tihnă plină de sevă a livezii.

La Jupalnic (Severin) femeia Mișa Gorovei a văzut pe Domnul.

Pretutindenii — scrie în „Universul“ în legătură cu acești minuni — pelerinajele și rugăciunile au salutat cu dumnezeieștile arătări, iar meraviile poporane n'au isprăvit celor în drept griji de elemente dar pământească igienă, ca apărare împotriva contagiumului.

„Universul“ atrage atenția torităților bisericesti, ca să seama să nu devieze aceste nifestări de pietate colectivă căi necunoscute.

La Orade s'au încheiat în crt. următoarele căsătorii: un bărbat ort. cu rom. cat. 3, bărbat ort. cu protestante 1, gr. cat. 1, femeii ort. 2, bărbat gr. cat. 1, femeii protestante 5, bărbat ort. cat. cu femei mozaice 1, bărbat rom. cat. cu protestante 1, bărbat ort. cat. cu femei rom. cat. 2, 6, evrei cu femei rom. cat. 2.

Arătăm în altă parte a numărului nostru de față apelul de regentul Horthy la unguroi ca să facă mai mulți copii de pân'acuma.

Apelul acesta a fost precizat în unele județe ungurești de premierii ale unguroaicilor, au cei mai mulți copii. Așa a fost o sărbătoare n cinstea mamei și o premiere a celor cu multe odrasle la Mișcolț. aflăm despre ea, din „Magyaraság“ dela 30 August, că a fost o joacă. Toate aceste mame au copii mulți, au fost fără excepție evreice. „Sărmană Ungarie“ exclamă un cetitor prin ziarul „Magyaraság“. Bine mai dacă am ajuns să fim avizați să ne apere națiunea maghiară Gottlieb, madam Rosethal, etc.

Noua fază a conflictului italo-abisinian

— O lovitură de teatru: concesionarea subsolului abisinian, și urmările
Italia a devenit mai conciliantă și a re'nceput tratative cu Anglia —

— DEBATERILE DELA LIGA NAȚIUNILOR —

De Miercuri se judecă la Liga Națiunilor conflictul Italiei cu Abisinia. Adecă e vorba că se judecă. De fapt asistăm la o nouă serie de tratative tripartite, italo-anglo-franceze, cu deosebirea însă că Anglia se simte azi mai pe picioarele sale decât în August la Paris, că Italia e mai îngăduitoare, iar Franța din sprijinoare a Italiei și adversară a Angliei a devenit mijlocitoare între englezi și italieni.

Se datorește faza aceasta nouă a cazului Abisiniei loviturii de teatru ce au dat-o acum 10 zile prepușii Angliei și Americii: companiile de petrol.

Abisinia își concesionase astă vară în taină petrolul și bitumenul, unui reprezentant rus, Chertock, al companiilor americane de petrol, și fiindcă acesta nu s'a mai prezentat cu prima rată a prețului, dar mai ales fiindcă s'a socotit că e mai bine să cointerezeze în afacere și pe englezi, a încheiat acum zece zile un nou contract, cu un anume Rickett, reprezentantul marelui companii americane Standard Vacuum Oil, dar și al unor capitaluri petroliste engleze.

A fost, se știe, o ne mai pomenită senzație în lumea întreagă în urma acestei lovituri dată de negusul Abisinian Italiei. Italia, pusă astfel în situația de a porni război pentru cucerirea unei țări ale cărei bogății nu vor fi ale sale, a scrâșnit, a țipat, a amenințat pe Anglia și pe toți agențiile telegrafice au început a vesti începuturi de năvală italiană în Abisinia, plecarea flotei Italiei spre destinație răsăriteană necunoscută (adecă spre insulele englezești), — dar după două, trei zile de protestare s'a liniștit, așa precum au scontat organizatorii loviturii de teatru. S'a dat Italiei ca preț al domolirii anularea concesionării de petrol din Abisinia, și astfel sesiunea Ligii Națiunilor s'a putut începe într-o atmosferă prielnică, în condițiile dorite de Anglia.

La acestea se adaugă — tot ca o împlinire a dorințelor engleze — că comisia de arbitraj, căreia i s'a dat însărcinare să pretinde Ligii Națiunilor la 4 Septembrie o sentință definitivă în chestia incidentelor întâmplate astă iarnă în Ual-uai, din pricina cărora s'a ajuns la ere conflictul de astăzi, și-a dat verdictul în sensul că nimeni n'a provocat și nimeni nu e vinovat de ceea ce s'a întâmplat la granița italo-abisiniană.

În condițiile acestea, prin urmare, judecata dela Geneva nu mai putea fi judecată, ci o începe de noi tratative.

Raportorul chestiei, englezul

Eden, a arătat consiliului Ligii: că statele din Ligă s'au angajat să renunțe la război; că între Italia și Anglia nu e nimic; că situația Abisiniei trebuie reformată, dar această reformă (aluzie la sclăvia pentru a cărei desființare Italia cere să se dea Abisinia pe mâna sa) poate fi lăsată în seama Abisiniei, iar Anglia, Franța, Italia, ca cele mai interesate în această parte de lume, să-i deie sprijin; și anume: sprijinul acesta nu împiedecă să se ia în seamă unele dorințe ale Italiei, cu condiția însă ca să consimtă și Abisinia.

A răspuns cel dintâi raportorului delegatul italian Aloisi. Și a spus: că deși comisia de arbitraj a hotărât că nu e nimeni vinovat de incidentul din Ual-uai, nu e mai puțin adevărat că a fost pus la cale de Abisinia; că Italia nu poate sta de vorbă cu o țară incultă ci numai cu Liga Națiunilor; și că Italia s'ar simți jignită în demnitatea ei de națiune civilizată dacă s'ar continua să se discute cu Abisinia pe picior de egalitate.

Delegatul Abisiniei, Gaston Jeze, a răspuns la rândul său: că Abisinia își pune încrederea în Liga Națiunilor și își exprimă din nou dorința de-a ajunge la înțelegere cu Italia; și că de vreme ce comisia de arbitraj a stabilit că nu e nimeni vinovat de încăierările de astă iarnă, măsurile militare italiene nu mai sunt justificate, adecă Italia cată să-și retragă trupele.

De reținut este, în primul rând, din cele de mai sus, că Italia nu mai amenință cu retragerea din Liga Națiunilor — d. Aloisi a și spus-o apoi răspicat ziaristilor că nu se va retrage! — ci dimpotrivă vrea să discute, dar nu cu Abisinia.

Ca urmare ședințele Ligii au fost amânate o zi și jumătate, fiindcă nu mai era ce judeca. În loc de judecată, trebuiau acum noi tratative între Italia, Franța și Anglia. Tratativele s'au și început imediat, acolo la Geneva, și se pare că vor fi aduse la ele și celelalte state interesate în Africa: Spania, Portugalia (de Belgia nu se vorbește), pentru că rezultatul negocierilor să poată fi prezentat nu ca o înțelegere anglo-italo-franceză, ci ca a tuturor mem-

brilor Ligii interesați în Africa. Precum e de sine înțeles: e aici mai mult un joc al Angliei, ca să majoreze la aceste tratative pe Italia și pe Franța.

Între timp, firește, pregătirile de război continuă și la abisineni și la italieni și la englezi.

Ceea ce a domolit-o pe Italia

Ca să se înțeleagă impasul în care a împins-o pe Italia amenințarea cu concesionarea la englezi și americani a petrolului și celorlalte bogății subpământene ale Abisiniei, e necesar să arătăm prin exemple, în măsura prea mică ce ni-o îngăduie spațiul, ce înseamnă această șantajare.

Acum o lună și jumătate s'a sfârșit în America de sud un

război despre care lumea n'a prea știut, dar care a costat 750 mii de vieți: războiul dintre Bolivia și Paraguay pentru provincia petroliferă Chaco. Precum s'a aflat abia pe urmă, cruntul război s'a dat între Anglia și Statele-Unite, adecă între companiile lor de petrol, dar l-au purtat cele două țări sud-americane. Fiindcă niciuna dintre țările beligerante n'a putut câștiga victorii hotărâtoare, războiul s'a terminat cu o delimitare de frontieră între cele două țări, adecă, mai corect, între Standard-Oil și Shell-Dutch.

Totastfel răscoalele din anii trecuți din Venezuela, din Nicaragua, din Costa Rica, și răscoalele fără număr din Mexic, unde stăpâna înainte Standard Oil al Statelor Unite dar l-a majorat

dela 1918 incoace Shell-D. Angliei, n'au fost decât boire prin interpuși a petrolierilor americani și englezi. Războiul din Persia din Mossul, și la spate tot pe petrolistii americani.

Tot astfel în războiul turc din zilele lui Venizelos, ca n'a fost decât un preț de sacrificiu al petrolului Angliei. Așijderea căderii Primo de Rivera și răscoalei Spania n'a fost decât de la marea statificării de către torul spaniol a stabilirii companiilor de petrol engleze și americane.

Sunt exemple acestea

italieni, dimpreună cu atâtea ca să ia seama că se angaja Africa la o luptă ce nu o purta numai cu Abisinia.

Din țară

Astăzi, 8 Sept., se inaugurează cu mare solemnitate la Târgu-Jiu monumentul eroinei Ecaterina Teodoriu. La serbări participă din partea guvernului primul-ministru, ministrul de interne și ministrul armatei.

Pentru perioada 1 Sept.—15 Oct. prima de valorificare dată exportatorilor a fost fixată la 10 mii de lei pentru vagonul de grâu și la 12.500 lei pentru vagonul de făină.

Măine, 9 Sept., are loc la Cluj o consfătuire a șefilor organizațiilor validiste din Ardeal și Bănat.

Tribunalul din Arad a judecat săptămâna aeeasta alte trei procese de spionaj unguresc, și a dat următoarele sentințe: Iosif Kovács 7 ani muncă silnică; Bela Fassanok, fostul șofer dela autobusele municipale, 6 ani temniță grea; Anton Csiszar, fostul inspector de cale ferată care a făcut parte din banda care a jefuit căile ferate cu 90 de milioane, 6 ani temniță grea.

Duminică viitoare se ține la Sătmăradunarea generală anuală a „Astrei”.

Azi se ține la Timișoara congresul general al învățătorilor.

Transilvanismul d-lui Krenner

(Continuare din pag. 1-a)

tatea maghiară e acum ruptă, și fiindcă unitatea pe care-o subminează e a altcuiva: a statului român, căruia îi rupe o provincie, făcându-o — până s'o putea să se realizească la Ungaria — provincie autonomă. Atât e de adevărat acest caracter antiromânesc, irendentist-maghiar, al „concepției” d-lui Krenner, încât și-a însușit-o până și Albert Apponyi; și-a însușit-o însă cu rezerve pe cari cinstitul Krenner alias Spectator le trece sub tăcere: ca, adecă, în timpul ce poate fi cam lung, până se va realiza această întâie etapă a realipirii Ardealului la Ungaria, ungurii din Ardeal să n'ajungă la convingerea că au de fapt caracteristici și interese altele decât ale ungarilor din pustă; și ca, în consecință, să se cultive acest sentiment al caracteristicilor și intereselor provinciale la români, prin ațâțarea

lor în contra fraților noștri.

4. 5. 6. etc. etc. Povestea Aruncarea Ardealului de la noi, colo, cu „problematicile” etc. Evoluția de sub aspectul acestora a „concepției” capul d-lui Krenner e o ghicire de pretexte, de minime. Cum nu e prea multă vârstă sa apară de cea de-a doua concepție d. Krenner poate găsi minime de-acestea cu care și miile. Dacă va mai fi lăsat să glăsuiească, și mai fi trimis din vreme să se teze asupra transilvanismului la umbră, unde-i este loc. Toate-aceste și altele „argumente” ca acestea pot să mascheze ceea ce singurul lucru de reținut „concepția” șvabului maghiar mutat dela Arad la Cluj, că transilvanismul e o concepție destinată românilor și nu întregite. Și cine o prinde trebuie fără milă aruncat în fundul temniții.

In vreme ce germanii austrieicii și maghiarii pregătesc de război...

In Germania-s de Luni incoace manevre.

In Austria la fel. Si participă la ele subșeful statului major al armatei maghiare, cu un locotenent-colonel și un căpitan.

Iar în vremea aceasta la Bruxelles, unde s'a ținut adunarea generală anuală a foștilor luptători din armatele Marelui Antante, delegația en-

gleză cere să se admită în Fidac luptători inamici: maghiari, unguri, austrieci, bulgari. Noroc că Anglia uită prea degrabă precum a uitat și în 1918 când a ncheiat tratatul naval cu Germania. Franța și Belgia au uitat încă, și au respins cererea engleză cu indignarea.

Demonstrația aviatică dela Ceaba

Astăzi, 8 Sept., se face la Ceaba o demonstrație aviatică, — a treia organizată în Ungaria în decurs de o lună.

Dupăcum am arătat în numărul nostru trecut, o altă demonstrație aviatică a fost în săptămâna așa-zisă a Sfântului Ștefan la Strigoni, iar la Gyöngyös a fost timp de 16 zile un

campament aviatic, care s'a sfârșit cu două zile de lupte aeriene organizate cu prilejul congresului general ținut de pompieri la Gyöngyös.

La demonstrația de azi dela Ceaba se aduc cu trenuri ieftine participanți dela Seghedin și din alte orașe îndepărtate. (Cf. „Pesti Hir-lap” din 29 VIII.)